

TEMEL TASARIM

Prof. Dr. Yahşi Yazıcıoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
ÜNİTE 1: TEMEL TASARIMDA KAVRAMSAL ÖGELER	13
1.1. Giriş.....	13
1.2. Form ve Biçim	14
1.3. Formlara Bilimsel Yaklaşım.....	16
1.4. İki Boyutlu Temel Geometrik Formlar	19
1.5. Üç Boyutlu Temel Geometrik Formlar	23
1.6. Formun Öğeleri	25
1.6.1. Nokta.....	25
1.6.2. Çizgi	27
1.6.3. Yüzey	29
1.6.4. Hacim ve Kütle.....	32
ÜNİTE 2: FORM VE İKİ BOYUTLU TASARIM	33
2.1. Form Oluşturma Esasları	33
2.2. Form Üretiminde Ana Esaslar.....	34
2.2.1. İç ve Dış Formlar	35
2.2.2. Pozitif ve Negatif Formlar	38
2.2.3. Statik ve Dinamik Formlar.....	40
2.2.4. Kapalı ve Açık Formlar.....	42
2.2.5. Soyut ve Somut Formlar.....	44
2.2.6. Organik ve İnorganik Formlar	45

2.3. Formların Birbiriyle İlişkileri	47
2.3.1 Ayırma ya da Detachment	47
2.3.2. Değme ya da Touching	48
2.3.3. Bindirme ya da Overlapping	49
2.3.4. Girme ya da Penetration.....	49
2.3.5. Birleşme ya da Union.....	50
2.3.6. Çıkarma ya da Subtraction.....	51
2.3.7. Kesişme ya da Intersection.....	51
2.3.8. Çakışma ya da Coinciding	52

ÜNİTE 3: TASARIM, İLKELERİ, ELEMENTLERİ .....

3.1. Giriş.....	55
3.2. Tasarım.....	56
3.3. Tasarımın Elementleri.....	60
3.3.1. Nokta.....	60
3.3.1.1. Noktacılık ya da Puantilizm.....	63
3.3.1.2. Noktacılık Sanatının İlham Verici Örnekleri	64
01. Lex Wilson	65
02. Maria Florencia.....	65
03. Andrew Pons.....	66
04. Jared Muralt	67
05. Pablo Jurado Ruiz.....	68
06. Georges Pierre Seurat	69
07. Sakura Chrnó.....	70
08. Joe Aka Casa-Nova.....	71
09. Róbert Oláh.....	72
10. Colin Williams.....	73
11. Miguel Endara.....	74
12. Clare Ellis.....	75
13. Matt Booth.....	76
14. Damien Hirst.....	76
15. Yayoi Kusama.....	77
16. Christian Faur.....	78
17. Philip Karlberg.....	79
18. Warlimpirrnga Tjapaltjarri.....	80
19. Joka	81
20. James Cochran.....	82

3.3.2. Çizgi	82
3.3.2.1. Çizginin Dışavurumcu Nitelikleri	101
3.3.2.2. Çizginin Etkileri ve Tasarımda Kullanımı	106
3.3.2.3. Çizginin Plastik Sanatlardaki Önemi.....	117
3.3.3. Renk	128
3.3.4. Form ve Şekil.....	129
3.3.5. Alan	140
3.3.6. Doku.....	140
3.3.7. Değer	142
3.4. Tasarımın İlkeleri	143
3.4.1. Tekrar	143
3.4.1.1. Form Tekrarı.....	144
3.4.1.2. Ölçü Tekrarı.....	144
3.4.1.3. Renk Tekrarı	145
3.4.1.4. Doku Tekrarı	145
3.4.1.5. Pozisyon Tekrarı.....	146
3.4.2. Zıtlık ya da Kontrast	147
3.4.2.1. Formun Ögesel Zıtlıkları.....	148
3.4.3. Koram ya da Hiyerarşi.....	151
3.4.3.1. Eksensel ya da Koram	152
3.4.3.2. Merkezsel Koram	152
3.4.3.3. Işınsal Koram.....	154
3.4.3.4. Uyum	155
3.4.3.5. Denge	158
3.4.3.6. Vurgu.....	164
3.4.3.7. Perspektif	167
3.4.3.8. Hareket.....	171
3.4.3.9. Çeşitlilik	173
3.4.3.10. Birlik-Bütünlük.....	176
ÜNİTE 4: ALGI	181
4.1. Algı	181
4.2. Duyum ve Algı.....	188
4.3. Duyu Organları, Duyum ve Algı.....	189
4.3.1. Dokunma Algısı.....	189
4.4. Organ Duyumları	189

4.4.1. Hal Duyumu	189
4.4.2. Hareket Duyumu.....	189
4.4.3. Kas Duyumu ve Denge Duyumu.....	190
4.4.4. Zaman Algısı.....	190
4.4.5. Mekân Algısı.....	191
4.5. Algıda Organizasyon ve Etkileyen Etmenler.....	191
4.5.1. Algıda Organizasyon	191
4.5.2. Algıda Organizasyonu Etkileyen Etmenler	191
4.6. Algının Özellikleri	195
4.6.1. Algı Alanı	195
4.6.2. Algı Dayanağı.....	195
4.6.3. Algıda Bütünlük	196
4.6.4. Algıda Değişmezlik.....	196
4.6.5. Figür-Fon İlişkileri	200
4.6.6. Derinlik Algısı.....	201
4.6.7. Algıda Seçicilik Yani Dikkat	201
4.6.7.1. Dikkat ve Çeşitleri	202
4.6.7.2. Dikkati Etkileyen İç ve Dış Etmenler.....	203
4.6.8. Algı Yanılmaları	203
4.6.8.1. Yanılsama ya da İllüzyon.....	204
4.6.8.2. Hallüsinasyon ya da Sanrı	205
4.7. Algıyı Etkileyen Etmenler.....	205
4.7. 1. İç Etmenler	205
4.7.2. Algıyı Etkileyen Dış Etmenler.....	205
4.8. Duyum ve Algı ile İlgili Bilgilerin Uygulama Alanları	206
4.9. Form-Zemin Algısı	206
4.9.1. Form-Zemin Arasındaki Algısal İlişki	207
4.10. Gestalt İlkeleri.....	213
4.11. Algı ve Düzen	220
ÜNİTE 5: RENK.....	221
5.1. Rengin Önemi.....	221
5.2. Işık – Renk İlişkisi	223
5.2.1. Renk Tayfı ve Görünür Işık	223

5.3. Renk Modelleri	227
5.3.1. Rgb Renk Modeli (Toplamsal - Işık Karışımı).....	228
5.3.2. Geleneksel (Çıkarımsal - Boya Karışımı).....	229
5.3.2.1. Cmy/K Renk Modeli, Cmy/Cmyk (Çıkarımsal - Boya Karışımı).....	229
5.3.3. Cmy ile Rgb İlişkisi.....	231
5.3.4. Hsv Renk Modeli.....	232
5.3.5. Hsl Renk Modeli	235
5.4. Ana ve Ara Renkler	235
5.5. Rengin İnsan Yaşamındaki Yeri	236
5.6. Rengin Elde Edilişi	238
5.7. Ürün Tasarımında Renk	242
5.7.1. Fiziksel Açıdan Renk	243
5.7.2. Doğal Işık.....	247
5.7.3. Yapay Işık.....	249
5.7.4. Renk Sıcaklığı.....	250
5.7.5. Rengin Yapısal Özelliği	253
5.7.5.1. Özton-Renk (Hue).....	253
5.7.5.2. Berraklık- Doygunluk (Chroma-Saturation)	255
5.7.5.3. Ton Değeri-Aydınlık (Value-Brihtness)	255
5.8. Fizyolojik Açıdan Renk	256
5.9. Renk Psikolojisi	260
5.9.1. Kırmızı	263
5.9.2. Mavi.....	265
5.9.3. Sarı.....	268
5.9.4. Yeşil.....	269
5.9.5. Turuncu.....	272
5.9.6. Mor.....	273
5.9.7. Beyaz.....	275
5.9.8. Siyah.....	277
5.9.9. Gri.....	278
5.9.10. Kahverengi.....	280
5.9.11. Lacivert.....	282

5.10. Renk Analizleri ve Seçimi.....	283
5.10.1. Benzerlik Şeması ya da Analogous Scheme	286
5.10.2. Monokromatik Şema ya da Monochromatic Scheme.....	287
5.10.3. Tamamlayıcı Renk Şeması ya da Complementary Scheme.....	288
KAYNAKÇA	293

ÖNSÖZ

Ülkemizde sanat alanında öğretim veren fakülte ve yüksek okulların sayısı giderek artmaktadır. Söz konusu bu eğitim kurumlarında temel ders olarak değişik isimler altında temel tasarım bilgilerini vermeye yönelik dersler okutulmaktadır. Bu eğitim kurumlarında dersler uygulamalı olarak verilmekte ve öğrenciye tasarımın temelleri öğretilmeye çalışılmaktadır.

Ancak bu konuda görev yapan öğretim elemanları arkadaşlarımızın kaynak sıkıntısı çektikleri de bir gerçektir. Tasarımın temel ilkelerini görselliğe ağırlık vererek, bol örneklerle destekleyerek anlatan yayın konusunda eksiklik bulunduğu da gözlenmektedir. Bu durum bir yandan, bu konuda görev yapan öğretim elemanlarımızın daha verimli olmalarını; diğer yandan ise öğrencilerimizin tasarımın ilkelerini anlayıp uygulamalarını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle öğrencilerimizin tasarımın ilkelerini kolaylıkla anlayıp uygulamalarını sağlamak amacı ile görselliğe ağırlık veren bol görsel örnekler ile konuları açıklayan bir kitabın yazılmasının yararlı olacağı düşüncesinden hareket ile bu kitap kaleme alınmıştır. Böylece üniversitelerimizin ve özellikle meslek yüksek okullarımızın ilgili bölümlerinde değişik isimler ile okutulmakta olan temel tasarım derslerinde yaşanan kaynak sıkıntısının giderilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Kitap hazırlanır iken öğrencilerin konuları daha iyi kavrayabilmelerini sağlamak amacı ile aynı anlama gelen bazı cümleler zaman zaman değişik biçimde tekrarlanmıştır. Yine aynı nedenle konular görsel örnekler ile desteklenmiştir. Böylece öğrencinin gözüne daha fazla hitap edilerek öğrenmenin kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

Kitabın yazılış amacına ulaşması en büyük dileğimdir. Elbette kitabın amacına ulaşip ulaşmadığını siz değerli okuyucuların kitaba olan ilgisi gösterecektir. Siz değerli okuyucuların yapacakları her türlü eleştiri, katkı, değerlendirme, yorum ve görüşler kitabın sonraki baskıları için en iyi yol gösterici ve geliştirici unsur olacak, kitaba değer katacaktır.

Kitabın yayınlanmasında özverili tutumlarından dolayı İdeal Kültür & Yayıncılık'a içtenlikle teşekkür ediyorum. Bu düşünceler ile kitabın kullanan herkese yararlı olmasını diliyorum.

Ankara, 2015